

Cerdà postmetròpolis
El govern de les regions
metropolitanes al segle XXI

Congrés internacional
del 8 al 12 de juny 2010
al CCCB

Cerdà post metròpolis

congrés internacional

Congrés internacional del 8 al 12 juny 2010 al CCCB

Cerdà post metròpolis

El govern de les regions metropolitanes al segle XXI

El passat juny del 2009 començava la commemoració del 150è aniversari de l'aprovació del Pla d'Eixample de Barcelona, l'Eixample Cerdà. És aquesta una celebració del passat que vol mirar el futur. En aquest sentit, és clar que l'*Any Cerdà* ha començat amb l'explicació de l'Eixample, amb el relat de la seva història i amb la seva anàlisi com a forma urbana en relació amb l'urbanisme de la ciutat; però ha d'acabar, necessàriament, proposant una reflexió sobre el futur de la metròpolis barcelonina al segle XXI. Més enllà de la mirada sobre l'evolució històrica de l'entramat de carrers i illes que sens dubte va definir llavors una nova ciutat, l'*Any Cerdà* ens convida a imaginar la ciutat futura tot projectant la mirada *cerdaniana* vers la ciutat que ve.

De ben segur, això no vol dir imaginar-se l'extensió física de l'Eixample sobre el territori. El que l'*Any Cerdà* ens inspira, en canvi, és l'oportunitat de revisar tant el procés d'urbanització del territori com la construcció social de ciutat, per constatar la necessitat d'un gest que, certament, ens recorda el gest de Cerdà quan proposà l'Eixample per a Barcelona.

Hi ha un gest Cerdà que té a veure amb el coneixement aprofundit i detallat de la ciutat, amb la seva diagnosi, i amb la capacitat de transformar-la a partir de la comprensió de les seves lògiques. Així, Cerdà estudia i demostra el lligam entre densitat i sobremortalitat –llavors el principal problema urbà– i conclou la necessitat de la reforma i l'ampliació de la ciutat existent com a condició prèvia per projectar un espai urbà més d'acord amb la modernitat tècnica i social que defensava per a Barcelona. És aquest gest el que condueix lldefons Cerdà a justificar la necessitat del Pla d'Eixample.

Hi ha també un gest Cerdà vinculat amb la capacitat de gestionar aquesta transformació a través de l'exercici del govern del territori, adaptant i adequant els marcs d'actuació i gestió polítics a l'escala real de les dinàmiques metropolitanes. Tant és així que la reflexió que introdueix l'Eixample no porta pas a una altra cosa que a l'agregació municipal del 1897, un primer salt en l'escala del govern de la ciutat.

Tots dos gestos són certament il·luminadors si pensem en el moment actual de la metròpolis barcelonina: tenim un bon coneixement del territori metropolità; avaluem amb relativa exactitud els volums poblacionals, els consums de sòl o els hàbits culturals, però encara hem de resoldre el problema de com posar aquesta exhaustiva diagnosi al servei d'una visió regional del govern del territori.

Pensar en el moment actual l'adequació del govern del territori a l'escala metropolitana àmplia planteja no poques dificultats. Tot i això, es tracta d'una condició necessària però no suficient, ja que l'eventual creació d'una llei o d'un futur govern metropolità hauria d'anar acompanyada d'un altre gest encara més important i d'arrel clarament cerdaniana: la redefinició, inspirada en la diagnosi del territori, de les polítiques urbanes en l'escala metropolitana.

Això vol dir, en síntesi, tres coses: actualitzar les polítiques urbanes en l'àmbit de la ciutat compacta; pensar-ne de noves en l'escenari de la urbanització dispersa, i, en tots dos casos, dimensionar estratègies i actuacions a una escala de territori més enllà dels límits administratius dels municipis.

En una sola frase: portar les polítiques urbanes al territori. Aquest és, en realitat, el *gest Cerdà* que Barcelona pot aprofitar en el nou segle.

Amb aquesta idea, el Congrés Cerdà Postmetròpolis aplegarà més de seixanta experts d'àmbit local i internacional que proposaran visions des de territoris i disciplines diferents en el decurs d'una setmana de treball. La discussió sobre la ciutat metropolitana es plantejarà, a més a més, en formats diferents, amb quinze taules de debat i dues sessions de *voting* de polítiques urbanes, que permetran als experts i el públic assistent triar les accions més adequades per a diferents escenaris urbans i territorials.

Segurament, la demanda retòrica de Cerdà quan demanava *Ruralizad lo urbano, urbanizad lo rural* s'ha esdevingut en el decurs del segle XX i, efectivament, hem urbanitzat el camp, però és igualment clar que ho hem fet sense la política, sense polítiques inspiradores d'urbanitat, que haguessin permès anar més enllà de la mera i simple urbanització del territori.

Més enllà de la celebració de l'efemèride i de la vindicació de la figura de l'enginyer creador de l'Eixample; més enllà de la revisió de la forma i la funcionalitat urbana de l'Eixample, l'*Any Cerdà* representa una oportunitat per sotmetre la qüestió metropolitana a debat. Un debat que, tot i que ha de començar pel mateix Eixample, valorant la seva història i rellevància urbana en el moment actual, ha de concloure lluny de les fronteres que defineix la geometria de la seva quadrícula, fins a fer visibles i posar a l'agenda de les polítiques urbanes els territoris de la metròpolis on el *gest Cerdà* és avui més necessari.

Francesc Muñoz, director del Congrés

La nova escala de la metròpolis

dimarts 8

Cerdà Postmetròpolis

10 h Inauguració oficial del Congrés

10.30 h Presentació dels continguts **Del segle XIX al segle XXI: el gest Cerdà i la postmetròpolis** **Francesc Muñoz**, director del Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis

11 h Taula de presentació **De la metròpolis a la postmetròpolis: forma urbana i govern de la ciutat territori** **Edward Soja**, catedràtic de Planificació Urbanística a l'UCLA Presenta i modera **Francesc Muñoz**

12-12.30 h Pausa

La nova escala de la metròpolis

12.30–14 h Taula 1 **De la primera metròpolis a la ciutat territori: el canvi d'escala del govern urbà** **Joan Busquets**, arquitecte i catedràtic d'Urbanisme a l'ETSAB **Joan Fuster Sobreper**e, professor d'Història Contemporània a la UOC i membre del consell assessor de l'Any Cerdà **Joan Roca**, director del Museu d'Història de Barcelona Presenta i modera **Antoni Tulla**, director del Departament de Geografia de la UAB

16–17.30 h Taula 2 **Visions de futur per a un govern metropolità a Barcelona** **Jordi Borja**, sociòleg i urbanista, director de l'àrea de Gestió de la ciutat i Urbanisme de la UOC **Oriol Nel·lo**, secretari general de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya **Ramon García-Bragado**, tinent d'alcalde d'Urbanisme, Infraestructures, Habitatge i Règim interior de l'Ajuntament de Barcelona Presenta i modera **Mireia Belil**, geògrafa i directora general de la Fundació Fòrum Universal de les Cultures

17.30–18 h Pausa

18–19.30 h Taula 3 **El canvi d'escala del govern metropolità: exemples europeus** **Andy Thornley**, professor de Planificació Urbanística a la London School of Economics i Gestió Urbana a l'Erasmus University, Rotterdam, i director d'EURICUR **Andy Jonas**, professor de Geografia Humana a la University of Hull Presenta i modera **Mariona Tomàs**, professora de Dret Constitucional i Ciència Política a la UB

19.30–21 h Taula 4 **Govern del territori i governança metropolitana** **Tim Campbell**, president de l'Urban Age Institute **Bruno Dente**, professor d'Anàlisi de Política Pública al Politecnico di Milano **Christian Lefèvre**, professor a l'Institut Francès d'Urbanisme de la Université Paris–Est Presenta i modera **Joan Subirats**, catedràtic de Ciència Política a la UAB

Polítiques urbanes a la ciutat compacta

dimecres 9

10–11.30 h Taula 5 **La ciutat metropolitana en ebullició** **Florian Beigel**, professor d'Arquitectura a la London Metropolitan University **Eduard Bru**, arquitecte **Manuel Gausa**, arquitecte, vicepresident del CADS, professor i director de la Scuola di Dottorato in Architettura e Design de la UNIGE Presenta i modera **Francesc Muñoz**

11.30–12 h Pausa

Les polítiques urbanes a la ciutat compacta

12–13.30 h Taula 1 **La ciutat compacta: més enllà de la densitat** **Giandomenico Amendola**, professor de Sociologia Urbana a la Università degli Studi di Firenze **Amador Ferrer**, arquitecte **Albert Serratosa**, president de l'Institut d'Estudis Territorials i catedràtic d'Ordenació del Territori i Urbanisme a la UPC Presenta i modera **Carme Bellet**, professora del Departament de Geografia i Sociologia de la Universitat de Lleida

19.30–20.30 h **Sessió de voting de polítiques urbanes: taula de debat sobre diversos escenaris urbans** Taula d'experts: **Oriol Clos**, arquitecte en cap de l'Ajuntament de Barcelona, **Sebastià Jornet**, arquitecte, professor d'Urbanisme a l'ETSAB, **Carles Llop**, director del departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori de la UPC i **Isabel Salamaña**, professora de Geografia a la Universitat de Girona i tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Girona Presenta i modera **Albert Arias**, geògraf

16–17.30 h Taula 2 **Les polítiques urbanes a la ciutat compacta I: de la regeneració a la sostenibilitat**

Isabel Guerra, professora de Sociologia Urbana a l'Instituto Superior de Cièncias do Trabalho e Empresas de Lisboa **Salvador Rueda**, director de l'Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona **Xavier Monteys**, catedràtic de Projectes Arquitectònics a l'ETSAV/ETSAB Presenta i modera **Núria Benach**, professora de Geografia Humana a la UB

17.30–18 h Pausa

18–19.30 h Taula 3 **Les polítiques urbanes a la ciutat compacta II: de la segregació social a l'economia de la cultura** **Neil Leach**, arquitecte i catedràtic a la University of Southern California **Juli Ponce**, catedràtic de Dret Administratiu a la Universitat de Barcelona **Andy Pratt**, professor de Cultura, Mitjans i Economia al King's College de Londres Presenta i modera **Jordi Pascual**, Agenda 21 de la cultura (Ajuntament de Barcelona i CGLU)

19.30–20.30 h **Sessió de voting de polítiques urbanes: taula de debat sobre diversos escenaris urbans** Taula d'experts: **Oriol Clos**, arquitecte en cap de l'Ajuntament de Barcelona, **Sebastià Jornet**, arquitecte, professor d'Urbanisme a l'ETSAB, **Carles Llop**, director del departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori de la UPC i **Isabel Salamaña**, professora de Geografia a la Universitat de Girona i tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Girona Presenta i modera **Albert Arias**, geògraf

Polítiques urbanes a la urbanització dispersa

dijous 10

Les polítiques urbanes a la urbanització dispersa

10–11.30 h Taula 1 **La dispersió de la urbanització al territori: visions i reptes** **Francesco Indovina**, professor a la Facultat de Planificació del Territori de l'Istituto Universitario di Architettura di Venezia **Hans Ibelings**, crític d'arquitectura, editor de la revista *A10 new European Architecture* **Manel Larrosa**, arquitecte **Josep Maria Carrera**, coordinador del Pla Territorial Metropolità de Barcelona Presenta i modera **Ivan Muñiz**, professor d'Economia Aplicada a la UAB

11.30–12 h Pausa

12–13.30 h Taula 2 **Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa I: estratègies des del planejament** **Josepa Lleida Solà**, cap de l'Oficina Tècnica de Cartografia i SIG Local de la Diputació de Barcelona **Antonio Font**, catedràtic d'Urbanística a l'ETSAV **Albert de Pablo**, arquitecte Presenta i modera **Judith Gifreu**, professora titular de Dret Administratiu a la UAB

16–17.30 h Taula 3 **Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa II: estratègies des de l'activitat** **Carme Miralles**, geògrafa i professora a la UAB **Pere Torres**, conseller tècnic de Territori, Infraestructures i Medi Ambient de l'Institut Cerdà **Vicenç Tarrats**, membre de la Comissió Executiva del Consell Econòmic i Social de Barcelona Presenta i modera **Maria Buhigas**, cap d'Estudis Estratègics Urbans de Barcelona Regional

17.30–18 h Pausa

18–19.30 h Taula 4 **Reinventant les polítiques urbanes a la urbanització dispersa III: estratègies des de l'urbanisme** **Joan Barba**, arquitecte urbanista **Richard Ingersoll**, arquitecte i professor a la Syracuse University a Florència **Maurici Armengou**, gerent de Serveis d'Habitatge, Urbanisme i Activitats de la Diputació de Barcelona Presenta i modera **Xavier Boneta**, Observatori Territorial de la Diputació de Barcelona

19.30–20.30 h **Sessió de voting de polítiques urbanes: taula de debat sobre diversos escenaris urbans** Taula d'experts: **Jorge Perea**, arquitecte, **Juan Carlos Montiel**, arquitecte, director gerent de Barcelona Regional i **Txema Onzaín**, arquitecte, soci de l'estudi ONL–Arquitectes Presenta i modera **Maties Serracant**, geògraf i consultor en temes de territori, mobilitat i ambient

El gest Cerdà: una agenda per al govern metropolità

divendres 11

El gest Cerdà: una agenda per al govern metropolità

10–11.30 h Taula 1 **Projectant l'escala supramunicipal: una visió metropolitana** **Juan Carlos Montiel**, arquitecte i director gerent de Barcelona Regional **Ricard Pié**, catedràtic d'Urbanisme i Ordenació del Territori a la UPC **Vicenç Izquierdo**, gerent de Serveis i Infraestructures Viàries i Mobilitat de la Diputació de Barcelona Presenta i modera **Josep Antoni Báguena**, assessor en matèria de planificació territorial de la Generalitat de Catalunya

dissabte 12

Itineraris postmetropolitans

El congrés acaba proposant una mirada directa i explícita sobre el territori metropolità a partir d'una sèrie d'itineraris d'abast supramunicipal que permetran –des de l'autobús o l'avioneta– entendre, de manera propra i sobre la mateixa imatge de la realitat territorial, els continguts proposats pel congrés.

11.30–12 h **Conclusions i prospectiva del congrés** **Francesc Muñoz**

12–13 h **Quina ciutat metropolitana?** Taula final amb la presència d'alcaldes de municipis metropolitans

13 h **Clausura** A càrrec de **Jordi Hereu**, excel·lentíssim alcalde de Barcelona

14 h **Clotament de la sala**

15 h **Clotament de la sala**

16 h **Clotament de la sala**

17 h **Clotament de la sala**

Itinerari I

On s'acaba la metròpolis? Vol de reconeixement del territori des de l'aeròdrom de Sabadell

Itinerari II

Besòs: de frontera a espai públic

Itinerari III

Llobregat: nou eix metropolità

Altres activitats

Voting de polítiques urbanes

Quines són les polítiques urbanes que conviuen més al territori metropolità en el moment actual? Com hem de definir actuacions urbanes en escenaris tan diferents com la ciutat compacta i la urbanització dispersa?

Convertir els carrers en zona de vianants és una bona opció de disseny urbà en tot centre històric? És possible trobar un model alternatiu d'espai públic més ben adaptat a la realitat de la ciutat de baixa densitat?

Qüestions com aquestes formaran de contingut un debat creuat en què els planificadors –que actualment estan dissenyant les nostres ciutats– i els experts del futur –que s'estan formant per fer-ho el dia de demà–, hauran de triar i explicar les millors polítiques urbanes per a diferents escenaris que s'aniran proposant, en una discussió que aspira a proposar mirades alternatives al *copy&paste* de polítiques urbanes que ha caracteritzat molts exemples tant de transformació com de nova urbanització.

Programació audiovisual *Ciutats en moviment*

Ciutats en moviment és un cicle sobre la construcció de la ciutat (construcció urbanística i construcció d'un imaginari), sobre les seves transformacions, sobre com s'habiten i s'han habitat. De l'Àfrica en plena descolonització als guetos americans dels noranta, de Berlín als anys vint a Shangai al segle XXI: temps, ciutats i rostres dialoguen, es pregunten i es responen, tracen un territori impossible d'abastar però que es pot reconèixer més enllà dels temps i les fronteres. Una interrogació sobre com imaginem i habitem la ciutat.

Dimarts 8 de juny

19 h
Picturing a Metropolis
New York City Unveiled. DVD. Sense diàlegs
Programa de peces curtes, 26 títols que retraten la ciutat de Nova York des del 1899 fins al 1940.

21 h
Borom Sarret
Ousmane Sembène, 1963, Senegal, 19', DVD, VOSE
London
Patrick Keiller, 1994, Gran Bretanya, 85', 35 mm, VOSC
Borom Sarret és una mirada a Dakar i els efectes del colonialisme a través de la història d'un conductor de carros que ha de dur un client des del barri popular fins a una elegant zona residencial en què estan prohibits els carros. *London* és una crònica de la capital britànica al llarg d'un any: la crisi monetària, les bombes de l'IRA, les eleccions polítiques, els monuments i espais públics, un assaig sobre una ciutat en transformació constant.

Dimecres 9 de juny

19 h
Suite Xinesa
DA, 2008, Espanya-Xina-França, 98', HDVCAM, VOSC
A través de la mirada de joves directors xinesos coneixem la vida interior de cinc ciutats xineses: Xi'an per Chen Tao, Chongqing per Peng Tao, Canton per Li Hongqi, Shangai per Han Jie i Suzhou per Jia Zhangke. Una producció de Xstream Pictures/CCCB/Cité de l'Architecture et du Patrimoine per a l'exposició "A la ciutat xinesa. Mirades sobre les transformacions d'un imperi".

21 h
Public Housing
Frederick Wiseman, 1997, Estats Units, 195', DVD, VOSE
Amb la seva atenció incomparable als rostres, els gestos i les paraules, Wiseman retrata la vida diària en un barri d'habitatges socials de Chicago: trenta hectàrees, tot tipus d'edificis, joves, grans, vells, nens, misèria i estima, trenta-set dies de rodatges per compondre un fresc que respon amb contundència a les ficcions generalitzades sobre els guetos negres.

Dijous 10 de juny

19 h
CITY2CITY (D'une ville à l'autre)
2006, 80', DVD, sense diàlegs
Deu artistes de nou països diferents ens donen percepcions també diferents de les ciutats, de la vida urbana. Els autors són Marina Chernikova, Nose Chan, John Smith, Toby Cornish, Alli Savolainen, Kentaro Taki, Pablo Altés, Ulrich Fischer, Dudouet, Kaplan i Agustin Gimel.

21 h
Menschen am Sonntag
Robert Siodmak, 1929, Alemanya, 67', 35 mm, sense diàlegs
Metropolis, Report from China
Clemens von Wedemeyer i Maya Schweizer, 2006, Alemanya-Xina, 42', Betacam SP, VOSE
D'una modernitat a una altra, d'una ciutat a una altra, d'un temps a un altre: del cant a la ciutat i al temps i espais d'oci de *Menschen am Sonntag* a la trobada entre el totalitarisme creat per Fritz Lang a *Metropolis* i la moderna Xina a *Metropolis, Report from China*, un film sobre la ciutat ocupada, sense espai per a l'evasió, sense límits ni perifèria, i poblada d'imatges.

Congrés en progrés

De febrer a maig de 2010 s'han celebrat a diferents municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona una sèrie de seminaris previs que han donat contingut alguns dels temes de discussió del Congrés final. Aquest *Congrés en progrés* ha permès situar el debat sobre les dinàmiques territorials i les polítiques urbanes en diferents municipis metropolitans (Sabadell, El Prat de Llobregat i Sant Adrià de Besòs), on s'han presentat diversos casos d'estudi que mostren la transformació de la ciutat en algunes de les seves manifestacions més actuals:

Regeneracions
La regeneració de la ciutat existent
Paisatges
La integració dels entorns urbans
Extensions
Els nous creixements
Reciclatges
El reciclatge dels paisatges industrials

Totes les sessions d'aquests seminaris i d'altres materials relacionats amb el Congrés es poden consultar al blog: www.anycerda.org/congres

Informació pràctica

Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis

93 306 41 33 / ursosos@cccb.org
www.cccb.org / www.anycerda.org
Entrada lliure, places limitades
Hi haurà servei de traducció al català, castellà i anglès

El CCCB es reserva el dret de modificar la programació per causes alienes a l'organització

CCCB
Montalegre, 5
Barcelona 08001

Itineraris postmetropolitans

Preus
Itinerari I: 60€
Itinerari II i III: 10€

Cal inscripció prèvia
93 306 41 00
seducatiu@cccb.org

Programació audiovisual *Ciutats en moviment*

Totes les sessions tindran lloc a l'Auditori del CCCB
Entrada lliure, places limitades

Cerdà post metròpolis congrés internacional

CCCB
Montalegre, 5
Barcelona 08001

Organitza:

